

IZPIT IZ MATEMATIKE III

25. januar 2010

1. Poiščite vse točke na ploskvi

$$\vec{r}(u, v) = \left(v \cos u, v \sin u, \frac{\cos u}{v} \right),$$

v katerih je tangentna ravnina vzporedna ravnini $x + \sqrt{3}y + 2z = 0$.

Rešitev. Vemo, da za normalo tangentne ravnine velja:

$$\begin{aligned}\vec{r}(u, v) &= \left(v \cos u, v \sin u, \frac{\cos u}{v} \right) \\ \vec{r}_u(u, v) &= \left(-v \sin u, v \cos u, -\frac{\sin u}{v} \right) \\ \vec{r}_v(u, v) &= \left(\cos u, \sin u, -\frac{\cos u}{v^2} \right) \\ \vec{n}(u, v) &= \vec{r}_u(u, v) \times \vec{r}_v(u, v) = \\ &= \left(\frac{\sin^2 u - \cos^2 u}{v}, -\frac{2 \sin u \cos u}{v}, -v(\sin^2 u + \cos^2 u) \right) = \\ &= \left(-\frac{\cos(2u)}{v}, -\frac{\sin(2u)}{v}, -v \right)\end{aligned}$$

Zaradi vzporednosti omenjenih ravnin tako velja

$$\left(-\frac{\cos(2u)}{v}, -\frac{\sin(2u)}{v}, -v \right) = k(1, \sqrt{3}, 2),$$

kar nam da sledeč sistem enačb:

$$-\frac{\cos(2u)}{v} = k, \quad -\frac{\sin(2u)}{v} = \sqrt{3}k, \quad -v = 2k.$$

Če v iz tretje enačbe vstavimo v prvi dve, dobimo

$$\cos(2u) = 2k^2, \quad \sin(2u) = 2\sqrt{3}k^2.$$

Ob upoštevanju dejstva $\sin^2(2u) + \cos^2(2u) = 1$ dobimo

$$\begin{aligned}1 &= 12k^4 + 4k^4 \\ k^4 &= \frac{1}{16} \\ 0 &= \left(k - \frac{1}{2} \right) \left(k + \frac{1}{2} \right) \left(k^2 + \frac{1}{4} \right) \\ k_{1,2} &= \pm \frac{1}{2} \Rightarrow v_{1,2} = \mp 1\end{aligned}$$

Za u nam tako ostane rešiti še sistem

$$\cos(2u) = \frac{1}{2}, \quad \sin(2u) = \frac{\sqrt{3}}{2},$$

ki ima rešitev

$$2u_\ell = \frac{\pi}{3} + 2\ell\pi \quad (\ell \in \mathbb{Z}) \implies u_\ell = \frac{\pi}{6} + \ell\pi \quad (\ell \in \mathbb{Z})$$

Ker v $\vec{r}(u, v)$ nastopata $\sin u$ in $\cos u$, ki imata periodo enako 2π , je dovolj vzeti le dva predstavnika te rešitve $u_0 = \frac{\pi}{6}$, $u_1 = \frac{7\pi}{6}$.

Načeloma smo tako dobili štiri rešitve

$$\begin{aligned} \vec{r}\left(\frac{\pi}{6}, 1\right) &= \left(\frac{\sqrt{3}}{2}, \frac{1}{2}, \frac{\sqrt{3}}{2}\right) \\ \vec{r}\left(\frac{7\pi}{6}, 1\right) &= \left(-\frac{\sqrt{3}}{2}, -\frac{1}{2}, -\frac{\sqrt{3}}{2}\right) \\ \vec{r}\left(\frac{\pi}{6}, -1\right) &= \left(-\frac{\sqrt{3}}{2}, -\frac{1}{2}, -\frac{\sqrt{3}}{2}\right) \\ \vec{r}\left(\frac{7\pi}{6}, -1\right) &= \left(\frac{\sqrt{3}}{2}, \frac{1}{2}, \frac{\sqrt{3}}{2}\right) \end{aligned}$$

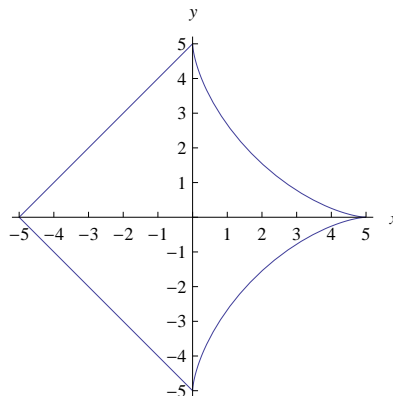
a opazimo, da sta med njimi v resnici le dve različni točki

$$T_1\left(\frac{\sqrt{3}}{2}, \frac{1}{2}, \frac{\sqrt{3}}{2}\right), \quad T_2\left(-\frac{\sqrt{3}}{2}, -\frac{1}{2}, -\frac{\sqrt{3}}{2}\right)$$

2. Vzemimo dve krivulji v ravnini: astroido $\vec{r}(t) = (5 \cos^3 t, 5 \sin^3 t)$ in kvadrat $|x| + |y| = 5$. Iz njiju tvorimo krivuljo C , ki je za $x \geq 0$ enaka dani astroidi in za $x \leq 0$ enaka danemu kvadratu. Izračunajte krivuljni integral 1. vrste

$$\int_C x \, ds.$$

Rešitev. Parametrizirali bomo posebej kvadrat in posebej astroido. Skica krivulje:

Kvadrat: ločiti treba $y \geq 0$ in $y \leq 0$.

- $x = t, y = t + 5, -5 \leq t \leq 0, \sqrt{\dot{x}^2 + \dot{y}^2} = \sqrt{2}$.

$$I_1 = \int_{-5}^0 t\sqrt{2} dt = \frac{t^2\sqrt{2}}{2} \Big|_{-5}^0 = -\frac{25\sqrt{2}}{2}$$

- $x = t, y = -t - 5, -5 \leq t \leq 0, \sqrt{\dot{x}^2 + \dot{y}^2} = \sqrt{2}$.

$$I_2 = \int_{-5}^0 t\sqrt{2} dt = \frac{t^2\sqrt{2}}{2} \Big|_{-5}^0 = -\frac{25\sqrt{2}}{2}$$

Astroida:

$$x = 5 \cos^3 t, y = 5 \sin^3 t$$

$$\dot{x} = -15 \cos^2 t \sin t, \dot{y} = 15 \sin^2 t \cos t$$

$$\sqrt{\dot{x}^2 + \dot{y}^2} = \sqrt{225 \cos^4 t \sin^2 t + 225 \sin^4 t \cos^2 t} = 15 |\sin t \cos t|$$

Ker je izraz pod dobljeno absolutno vrednostjo za $0 \leq t \leq \frac{\pi}{2}$ pozitiven, za $-\frac{\pi}{2} \leq t \leq 0$ pa negativen, treba ločiti ta dva primera (uvedli bomo substitucijo $\cos t = u$):

$$I_3 = \int_0^{\frac{\pi}{2}} 5 \cos^3 t (15 \sin t \cos t) dt = - \int_1^0 75u^4 du = -15u^5 \Big|_1^0 = 15$$

$$I_4 = \int_{-\frac{\pi}{2}}^0 5 \cos^3 t (-15 \sin t \cos t) dt = \int_0^1 75u^4 du = 15u^5 \Big|_0^1 = 15$$

Celoten integral tako pride $I_1 + I_2 + I_3 + I_4 = 30 - 25\sqrt{2}$.

3. Izračunajte ploskovni integral 1. vrste

$$\iint_S x^2 dS,$$

kjer je ploskev S določena z $x^2 + y^2 + z^2 = 4, z \geq 0, x \geq 0$.

Rešitev. Parametrizirajmo ploskev:

$$\vec{r}(\varphi, \vartheta) = (2 \cos \varphi \cos \vartheta, 2 \sin \varphi \cos \vartheta, 2 \sin \vartheta)$$

kjer zaradi omejitev $x \geq 0$ in $z \geq 0$ velja $-\frac{\pi}{2} \leq \varphi \leq \frac{\pi}{2}$ in $0 \leq \vartheta \leq \frac{\pi}{2}$.

$$\vec{r}_\varphi = (-2 \sin \varphi \cos \vartheta, 2 \cos \varphi \cos \vartheta, 0)$$

$$\vec{r}_\vartheta = (-2 \cos \varphi \sin \vartheta, -2 \sin \varphi \sin \vartheta, 2 \cos \vartheta)$$

$$E = \vec{r}_\varphi \cdot \vec{r}_\varphi = 4 \cos^2 \vartheta$$

$$F = \vec{r}_\varphi \cdot \vec{r}_\vartheta = 0$$

$$G = \vec{r}_\vartheta \cdot \vec{r}_\vartheta = 4$$

$$\sqrt{EG - F^2} = \sqrt{16 \cos^2 \vartheta} = 4 |\cos \vartheta| = 4 \cos \vartheta$$

zadnji enačaj velja, saj je $\cos \vartheta$ vedno pozitiven za naš razpon kota ϑ . Tako dobimo, da je iskani integral enak (tekem računanja uvedemo substitucijo $u = \sin \vartheta$)

$$\begin{aligned}
 \iint_S x^2 dS &= \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} d\varphi \int_0^{\frac{\pi}{2}} 4 \cos^2 \varphi \cos^2 \vartheta \cdot 4 \cos \vartheta \cdot d\vartheta = \\
 &= 16 \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} d\varphi \int_0^{\frac{\pi}{2}} \cos^2 \varphi \cos^3 \vartheta d\vartheta = \\
 &= 16 \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} d\varphi \int_0^{\frac{\pi}{2}} \cos^2 \varphi (1 - \cos^2 \vartheta) \cos \vartheta d\vartheta = \\
 &= 16 \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} d\varphi \int_0^1 \cos^2 \varphi (1 - u^2) du = \\
 &= \dots = \frac{32}{3} \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} \cos^2 \varphi d\varphi = \frac{16}{3} \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} (1 + \cos(2\varphi)) d\varphi = \\
 &= \dots = \frac{16\pi}{3}
 \end{aligned}$$

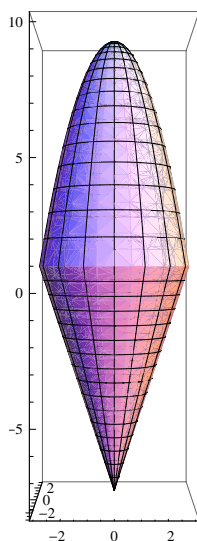
4. S pomočjo Gaussovega izreka izračunajte pretok vektorskega polja

$$\vec{V} = (\sin(xy) - e^{\sin x}, 2x^2y + y \cos(x)e^{\sin x}, 3x^2z - yz \cos(xy))$$

skozi ploskev, ki je rob telesa določenega z neenačbami:

$$z \geq 3\sqrt{x^2 + y^2} - 8, \quad z \leq 10 - (x^2 + y^2), \quad x \geq 0.$$

Rešitev.

$$\begin{aligned}\vec{V} &= \vec{V} = (\sin(xy) - e^{\sin x}, 2x^2y + y \cos(x)e^{\sin x}, 3x^2z - yz \cos(xy)) \\ \operatorname{div} \vec{V} &= \frac{\partial (\sin(xy) - e^{\sin x})}{\partial x} + \frac{\partial (2x^2y + y \cos(x)e^{\sin x})}{\partial y} + \frac{\partial (3x^2z - yz \cos(xy))}{\partial z} = \\ &= y \cos(xy) - \cos(x)e^{\sin x} + 2x^2 + \cos(x)e^{\sin x} + 3x^2 - y \cos(xy) = 5x^2\end{aligned}$$

Uvedemo cilindrične koordinate. Presečišče ploskev:

$$\begin{aligned}3r - 8 &= 10 - r^2 \\ (r - 3)(r + 6) &= 0 \\ r_1 &= 3 \\ r_2 &= -6\end{aligned}$$

kjer zaradi pozitivnosti dobimo le rešitev $r = 3$ Tako se nam iskani pretok vektorskega polja po predlaganem Gaussovem izreku prevede do

$$\begin{aligned}\dots &= \iiint_V \operatorname{div} \vec{V} dx dy dz = \iiint_V 5x^2 dx dy dz = \\ &= 5 \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} d\varphi \int_0^3 dr \int_{3r-8}^{10-r^2} (r^2 \cos^2 \varphi) r dz = \\ &= \dots = 5 \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} \left(-\frac{r^6}{6} - \frac{3r^5}{5} + \frac{18r^4}{4} \right) \cos^2 \varphi \Big|_0^3 = \\ &= 486 \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} \cos^2 \varphi d\varphi = 243 \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} (1 + \cos(2\varphi)) d\varphi = \\ &= 243\pi\end{aligned}$$

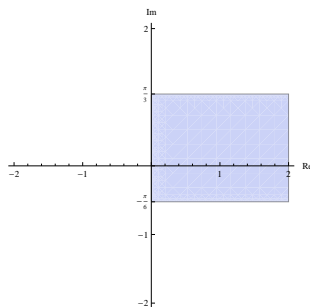
5. Narišite območje

$$D = \left\{ z = x + iy \mid x \geq 0, -\frac{\pi}{6} \leq y \leq \frac{\pi}{3} \right\}$$

in sliko tega območja s preslikavo

$$f(z) = \frac{e^{3z} - i}{e^{3z}}.$$

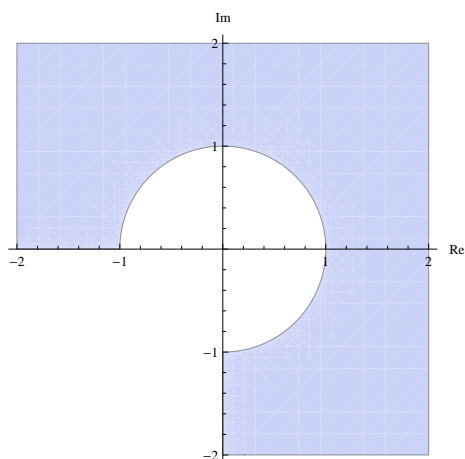
Rešitev. Začetno območje D :

Najprej na območju D uporabimo preslikavo

$$z \mapsto w = e^{3z} = e^{3x+3iy} = e^{3x}(\cos(3y) + i \sin(3y))$$

Ker je $x \geq 0$, velja $r = e^{3x} \geq 1$ in ker je $y \in [-\frac{\pi}{6}, \frac{\pi}{3}]$, velja $\varphi = 3y \in [-\frac{\pi}{2}, \pi]$.

Sedaj pa uporabimo preslikavo $w \mapsto \frac{w-i}{w}$. Ker je to lomljena racionalna funkcija, vemo, da preslika družino premic in krožnic v družino premic in krožnic. Zato je za vsak del dobljene premice oz. krožnice dovolj pogledati sliko treh točk. Tako recimo hitro dobimo da velja

$$-1 \mapsto 1 + i$$

$$\infty \mapsto 1$$

$$1 \mapsto 1 - i$$

$$-i \mapsto 2$$

$$i \mapsto 0$$

